

Dirck van Dinther, ridder (ca. 1270-1331)

door

N.L. van Dinther
© 2019

capricornus

Inleiding:¹

Dirck van Dinther, ridder, (ca.1270/1275-1331) is in zijn tijd een opvallend persoon waarover veel te vinden is. In dit opstel zullen we ingaan op zijn bezittingen en sociale status in zijn tijd. Zijn afkomst is enigszins te reconstrueren aan de hand van voorhanden zijnde documenten. Hij blijkt door vererving, huwelijk en belening aanvankelijk sterk verbonden te zijn met Sint Oedenrode waarvan onderstaand verslag zal worden gedaan te beginnen bij zijn grootvader eveneens Dirck genaamd.

I Dirck [van Dinther], geboren tussen 1220 en 1225, zoon van *[Albert van Dinther]* (III) en *[Gerberga]* *[van Meerwijk]*.

De geslachtsnamen worden tussen vierkante haken geplaatst omdat ze niet bewezen maar beredeneerd zijn.²

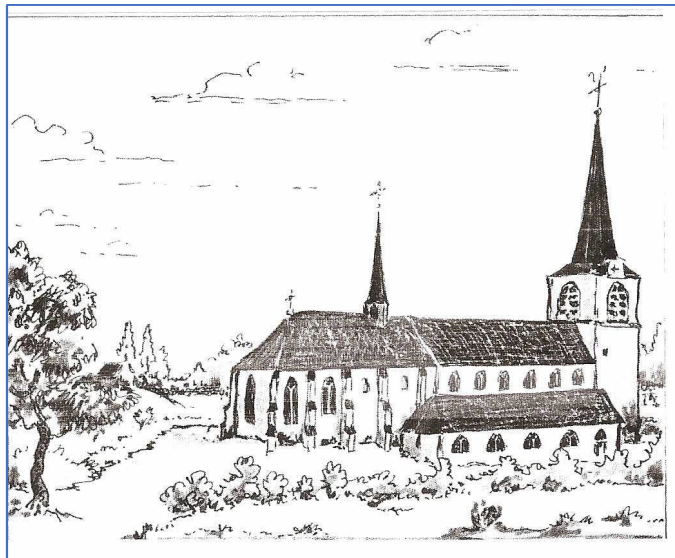
Hij zal als oudste zoon van Albert vernoemd zijn naar zijn vader of naar de vader van zijn grootmoeder, Dirck van Herlaer, die vermoedelijk in rangorde uit een belangrijker geslacht stamde dan Van Dinther. Mogelijk is het volgende op hem van toepassing:

januari 1242 (of 1241):

Diederik draagt zijn erfgoed te Megen, twee hoeven, aan het altaar van de H. Oda te St. Oedenrode op, met dien verstande dat hij jaarlijks 17 1/2 penningen op 1 oktober op dit altaar zal betalen, waartegenover de voogd van de kerk hem bescherming zal verlenen.³

Een vertaling van Juten luidt als volgt:

Omdat alles, wat in de tijd gedaan wordt, zo gemakkelijk met de tijd verdwijnt, tenzij het door de mond van getuigen bevestigd kan worden of aan een geschreven akte is toevertrouwd, daarom wete men zowel thans als later, dat ik, Theodericus, overwegende, dat niets zaliger is dan te strijden voor God om de zaligheid mijner ziel te verwerven, mijn erfdeel dat ligt in Megen, namelijk twee hoeven, heb opgedragen aan het altaar der gelukzalige Oda in Rode, op deze voorwaarde n.l., dat ik ieder jaar 18 Keulse denariën uitgezonderd een kleine denarie, op genoemd altaar zal betalen. En mocht het gebeuren dat ik of iemand mijner erfgenamen door wien ook gehinderd zou worden, dan zullen wij de verdediger der kerk van de zalige Oda vragen ons tegen het onrecht te verdedigen en ons schadeloos te doen stellen. Verder, indien het gebeurt dat ik de weg van alle vlees opga, dan zullen mijn erfgenamen bij het opvorderen van gemelde goederen betalen de halve cijns en later heel de cijns, gelijk het gewoonterecht vordert en zo van gezegd voorrecht gebruik kunnen maken. En indien iemand deze akte zou willen verbreken, dat de vervloeking zijn deel wordt, en dat hij de toorn van God, van alle Heiligen en van de zalige Oda inloope (oploopt).⁴

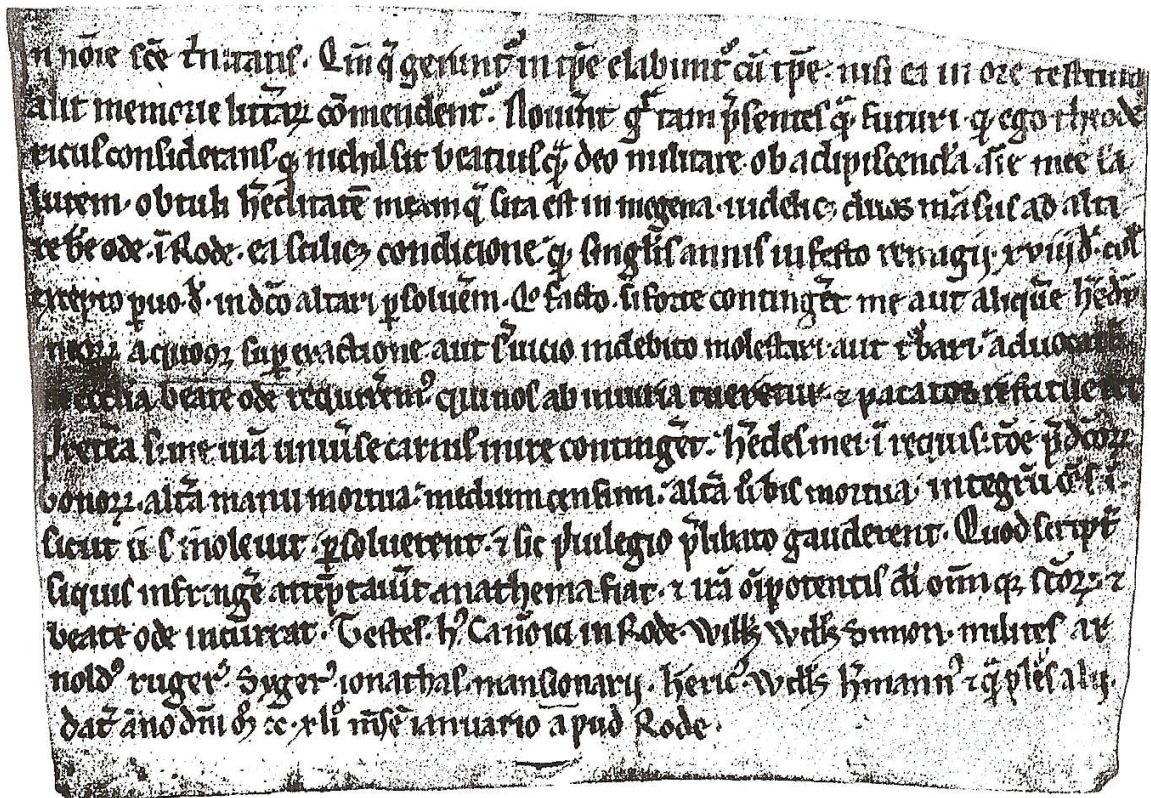
St. Oda of Kapittelkerk te Sint Oedenrode.

¹ Afbeelding voorblad: New York, Pierpont Morgan Library ms. 638, fol 23vo (14^e eeuw), boven paard midden een wapenschild met vierbladen. Zegel van een latere Dirck van Dinther 1355, schild 3 vierbladen (2 : 1).

² Een eerdere versie verscheen in mijn boek: "Van Dinther Brabantse Geslachten 1100-1500, 2006.

³ Archief abdij van Berne inv. nr. IX, regest nr. 360. H.P.H. Camps Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, 1979, (OBNB) I.1 nr. 193.

⁴ W.J.F.Juten, Het Kapittel te St. Oedenrode, Taxandria, ,9,1902, blz. 53-58.

Oorkonde januari 1242 of 1243. Diederik draagt zijn erfgoed te Megen op aan het altaar van H. Oda te Sint Oedenrode.

In zijn artikel veronderstelt Juten dat Diederik een Van Heeswijk zou zijn.

Dit lijkt mij niet juist daar in september 1243 genoemd wordt Dirck van Heeswijk, ridder, en in 1263 Heer Dirck van Heeswijk, ridder, zoon wijlen "nobilis" Dirck Heer van Heeswijk.⁵

Als medegetuigen in de oorkonde van 1242 treden op de ridders: Arnoldus, Rugerus (Rutger), Sygerus (Zeger) en Jonathas, zodat het voor hand ligt dat ook Diederik als ridder of heer van Heeswijk vermeld zou worden. Wie overigens de genoemde ridders zijn is (nog) niet opgelost. Mogelijk zijn zij verwanten van Dirck die getuigen zijn en op deze wijze hun instemming (laudatio parentum) geven.

De naam Zeger komt niet veel voor in de bronnen. In 1272 is een Zeger van Gent schepen van 's-Hertogenbosch hij is de vader van Makarius van Gent dit geslacht heeft ook zijdelings van doen met het geslacht van Rode en daar komen de namen Arnoldus en Rutger voor. De naam Jonathas heb ik elders niet gevonden.⁶ De Van Rode's hadden eveneens bezittingen te Bernheze (Heeswijk-Dinther), samen met Van Kuyc en Mierlo.⁷

Ik pleit er voor dat met de genoemde "Diederik" een Van Dinther bedoeld wordt te meer daar zijn nakomelingen in St. Oedenrode aanzienlijke bezittingen hebben zoals hierna uitvoerig vermeld wordt. De bezittingen te Megen die als zijn erfdeel worden aangemerkt komen dan van een verwantschap met de graven van Megen zoals bij zijn voorouders is uiteengezet.

Op 11 november 1231 verkreeg Hendrick I, hertog van Brabant, van Otto II graaf van Gelre de rechten op het graafschap Rode met zijn toebehoren.⁸

Hij zal dan wel tevens optreden als voogd van het kapittel te Sint Oedenrode. De genoemde Dirck verkreeg dan de bescherming van de voogd i.c. de hertog van Brabant.

⁵ S. Muller en A.C. Bouman, Oorkondenboek van het Sticht Utrecht (OBSU) II nr. 1003 blz. 377; E.J.Harenberg, Oorkondenboeken van Gelre en Zutphen tot 1326 1980, nr. 1263.12.31 (na 1263.00.00).

⁶ OBNB I.1 nrs. 335,337 en 380,414. Hans Vogels, Mierlo zijn oudste heren en familie, Heemkunde kring Myerle, Mierlo 1999, blz.25-29. Rogier (Rutger) van Hout, ridder, zegelt met het zegel van het kapittel van Sint/Oedenrode op 4 maart 1238. Digitaal Oorkondenboek (Geertrui van Synghel) nr. 1238.03.04.

⁷ OBNB I.1 nr 173 (kort vóór 1223) en 213 (1245), Martien van Asseldonk, Het Graafschap Rode, Brabants Heem 1996-2, blz.66, zie ook Vogels 1999, blz.77-82.

⁸ OBNB I.1 nr. 153.

Opvallend is dat op een kaart van de Boschkant te St. Oedenrode staan aangegeven 2 hoeven aangeduid met H. Geesthoeven van Megen, het betreft de Grote en Kleine hoeve.⁹

Hij is getrouwd rond 1245 met **N.N.**

Uit dit huwelijk:

1 Nicolaus van Dinther, geboren rond 1245, volgt onder II.

II Nicolaus (Cole) van Dinther, geboren rond 1245, zoon van [*Dirck van Dinther*] (I) en *N.N.*

De naam van de vader van Nicolaus zal Dirck geweest zijn daar de oudste zoon van Nicolaus dan naar de grootvader van vaderskant vernoemd is, bij gebrek aan bewijs wordt de naam Dirck tussen haken aangegeven.

Eind 1312 verhieven de leenmannen opnieuw hun lenen voor de dan net geïnaugureerde hertog Jan III van Brabant.

De lenen werden in een leenboek ingeschreven aangelegd door Willem van Cassel en het boek wordt daarom ook wel het "Casselboek" genoemd, alhoewel de jongere leenboeken er naar verwijzen als de "oude boke", "vetus liber".

De namen werden niet willekeurig ingeschreven. Alle leenmannen waarvan de latijnse voornaam met eenzelfde letter begon werden bijeen geschreven. De "lettergroepen" werden op alfabetische volgorde tezamen gebracht waarbij na iedere lettergroep een stuk onbeschreven gelaten werd, zodat plaats over bleef om nieuwe leenverheffen in te schrijven. Het aldus geformeerde boek bevatte 38 folio's en wordt aangeduid met deel I. Omdat naar verloop van tijd het boek volraakte werden nieuwe bladen met een eigen foliëring bij het oorspronkelijke boek ingebonden en wordt aangeduid met deel II.

Als het Casselboek openligt in deel II staat het folionummer niet op de rechterbladzijde (zoals gebruikelijk is), maar op de linker.

Bij de eerste inschrijvingen werd gebruik gemaakt van lijsten van leen, geordend per meierij, die verloren gegaan schijnen te zijn, en hebben dus betrekking op lenen die van vóór 1312 dateren.

Het Casselboek werd bijgehouden tot aan 1352.¹⁰

In het deel I van het Casselboek te dateren als een inschrijving uit 1312 treffen we 2 inschrijvingen aan onder de naam Nycholaus.

De eerste luidt in het Latijn:

Nycholaus de Dintre XII hom pasture

even verder op hetzelfde blad:

Nycholaus dictus Cole de Dintre, bona de Stroetbol.

(dit is de oude Stroetbol)¹¹

Vertaald naar deze tijd (familienaam aangepast) als:

1. Nicolaus van Dinther beleend met 12 delen/parten (dagmaten) beweiding (hooiland).

Een dagmaat is zoveel hooiland als door één man in één dag gemaaid kan worden, ongeveer een halve ha, dus hier 6 á 7 ha of ca. 5 bunder (1,31 ha. = 1 bunder).

2. Nicolaus genaamd Cole van Dinther beleend met het goed de Stroetbol (gelegen in St. Oedenrode) Op folio 32vo van het Casselboek vinden we de belening van Dirck zoon van Cole van Dinther met de Stroetbol, waarbij vermeld wordt dat het aangekomen was van wijlen Rover van Scadewyc (Candewijc?). Dit kan betekenen dat de leenman vóór Nicolaus van Dinther dus Rover van Scadewyc (Candewijc?) zou kunnen zijn. Daar opvolging in lenen veelal in familieverband voorkwam zou gemelde Rover kandidaat kunnen staan voor de schoonvader van Nicolaus en zou hij als vrouw een dochter, mogelijk met de naam Johanna, hebben getrouwd die de naam Rover binnen deze tak van de familie van Dinther bracht.

Een hypothese die nog niet bewezen kan worden en dus wordt de naam tussen haken geplaatst.¹²

Het goed de Stroetbol te Sint Oedenrode wordt op 20 oktober 1356 in de beleningsoorkonde van Wencelas en hertogin Johanna aan Willem van Bobnagel Lucassoën van Erp als volgt omschreven:

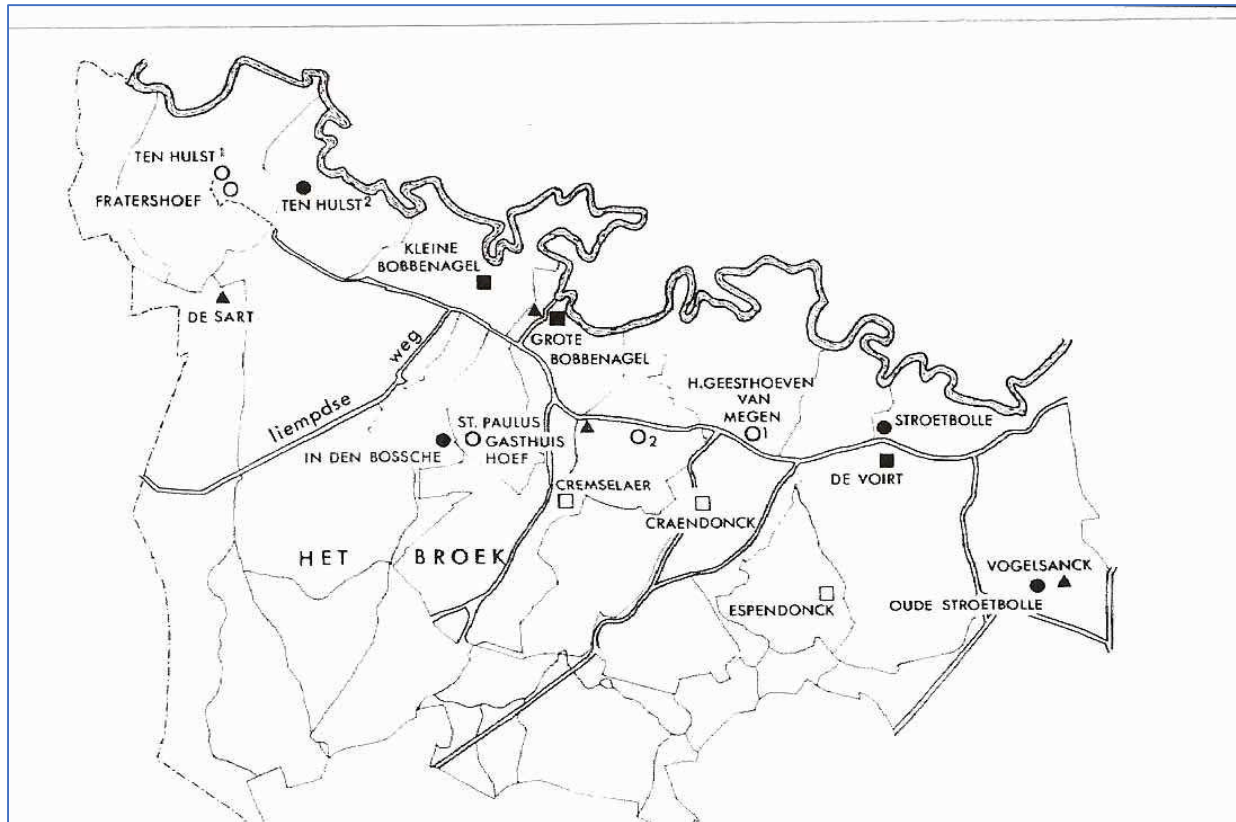
⁹ W. Heesters; Sint-Oedenrode. Zwerftocht door een boeiend verleden., Heemkundige Kring de Oude Vrijheid St. Oedenrode, 1981, blz.106.

¹⁰ K.A.H.W.Leenders, Het oudste leenboek van Brabant, Brabants Heem, 1977 blz. 10-13.

¹¹ ARA Brussel, archief rekenkamer inv. nr. 542 "Casselboek" fol.24vo; L. Galesloot, Le livre des feudataires de Jean III, Duc de Brabant 1865, blz. 211 en 213. (kopie van het origineel Casselboek op film in eigen bezit).

¹² In Gemonde wordt een huis "op Scadewijc" genoemd. (SAB, RA R 1183 fol. 6, 1402). Een Scadewyc ligt bij Eersel waar de naam in de bronnen (OB NB I en Cijnsboek 1340) als familienaam Scadewyc voorkomt. Schayck ook wel Schadewijc geheten ligt in het land van Herpen. Zie ook de opmerking bij de echtgenote.

tgoet te Stroetbolle, dat wilner Lonys uten Waude houdende was, gelijk ghelegghen is in die prochie van Sunte Oedenrode, met allen synen toebehoerten in natten, in droghen, in harden, in weken, nijt utedhesceyden, te hebben, te houden ende te besitten van ons ende van onsen nacomelijghen hertoghen van Brabant peynsselyc ende rustelyc in enen rechten erleen ten brabantischen recht, ghelijc gijt te hauden plach ten roetsschen rechte.¹³

St. Oedenrode de Stroetbolle, de oude Stroetbolle en 2 H. Geesthoeven van Megen (O1 en O2).

Over het Rooise leenrecht zegt van Asseldonk: " Ten aanzien van de verhoudingen tussen leenmannen en hun heer bestonden afzonderlijke rechtsregels. De oudste vermeldingen van het Rooise leenrecht vinden we in het hertogelijk leenregister van 1312 (het Casselboek). De basisregel van dit leenrecht was dat de oudste zoon het leengoed erfde en daarbij afzag van een aandeel in de rest van het ouderlijk erfgoed. Vrouwen konden geen leengoed erven.¹⁴

In het boek van W. Heesters over Sint Oedenrode wordt op blz.106 een kaartje van de Boschkant vertoont waar de Stroetbolle en de oude Stroetbolle wordt aangegeven. Op het kaartje van blz. 96 wordt alleen de Strobol aangegeven dan liggend in de hoek Nijnsel en Vressel. ¹⁵

Of Nicolaus meegevochten heeft in de slag bij Woeringen is niet bekend, doch zeker niet uit te sluiten. Het is bekend dat het goed Ter Borch verheven moest worden bij leenhof Ravenstein (Herpen). Heer van Ravenstein was op dat moment Albert III van Herpen, blijkens de Kroniek van Jan van Heelu vocht Albert mee onder het banier van Jan van Kuyc, zijn verwant.¹⁶ Behalve over zijn eigen troepen voerde Jan I van Kuyc o.a. ook het bevel over die van Heusden en Arkel. Zijn krijgsmacht behoorde tot de rechtervleugel, onder het opperbevel van Arnold graaf van Loon, die ook over de troepen van de heer

¹³ Taxandria 1931, blz. 193-211., met verbetering van mij: van in haghén naar in harden en van in neden naar in weken.

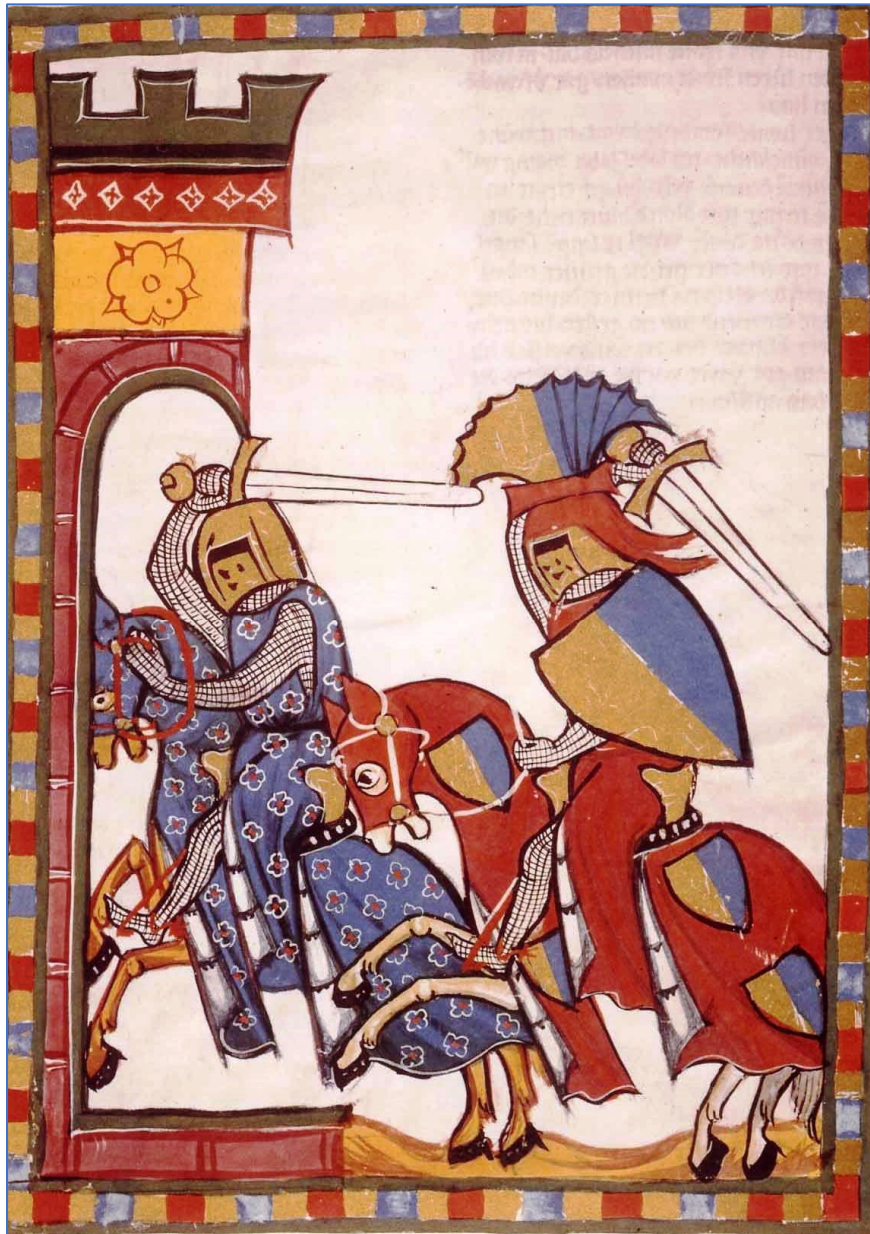
¹⁴ Martien van Asseldonk, 1996, blz. 59-66.

¹⁵ Heesters, 1981.

¹⁶ J.F. Willems; Chronique en vers de Jean van Heelu ou relation la bataille de Woeringen, Bruxelles. M. Hayez, imprimeur de l' académie royale, 1836, blz. 303, vers: 8289/8292, .

van Mechelen (Berthout) het bevel voerde. Hij werd volgens van Heelu in de slag met roem overladen.¹⁷ Een afbeelding uit het zgn. Grosse Heidelbergse Liederhandschrift ook Manessische Handschrift genoemd, laat een afbeelding zien van de strijd op 5 juni 1288 bij Woeringen.

De rechter figuur is een ridder van het Westfalische geslacht Plettenburg, die streed als vazal van de Keulse aartsbisschop, de linker figuur draagt als teken een "vierblad" op zijn kleding en dat van zijn strijdros, een wapenfiguur niet onbekend bij de Van Dinthers, boven in de afbeelding staat een vierpuntige roos, dat hoort bij Simon I van der Lippe (1275-133 Graaf Zur Lippe) en Zur Lippe.¹⁸ Hij behoorde tot de aanhang van de hertog van Brabant en vocht mee op de linker vleugel.

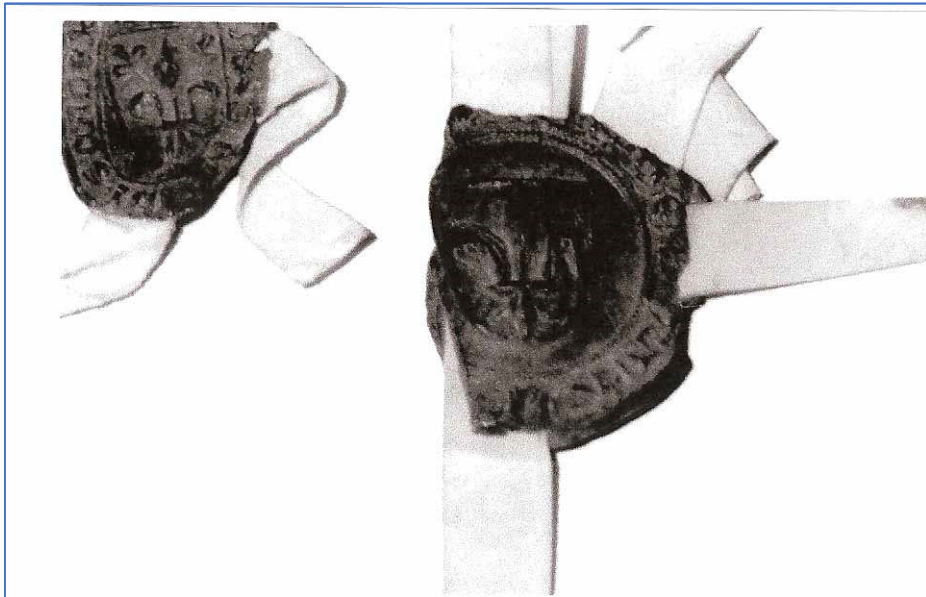

Hij is mogelijk getrouwd tussen 1270 en 1275 met **[Johanna Roversdr. van Scadewyc (Candewijc)]**.

¹⁷ Van Heelu, vers: 6221-8245; 8278-8319. J.A. Coldewey, de Heren van Kuyc 1096-1400, blz. 73, noot 89.

¹⁸ Heidelbergse Universitätsbibliothek, 14 jh, Cod. Pal. Germ. 848, lxxij, foto Kon. Bibliotheek te 's-Gravenhage signatuur/boeknummer: HS.C 529 LHM has 1 fol. 253vo. Woeringen 1288 Woeringen Historische Entscheidung im europäischen Nordwesten, Keerpunt in de geschiedenis van de Nederlanden en de Landen van de Nederij, tentoonstellingsgids 1988/1989, Werner Schäfke, Kölnisches Stadtmuseum, Köln 1988, blz. 175/190.

Van de Van Scadewycs in Eersel zijn zegels bekend van 9 januari 1311 nl. van Godefridus gez. Scadeken en Hendrick van Scadewich wanneer zij optreden als schepenen van Eersel. Het zegel vertoont een schild waarop een lelie.¹⁹

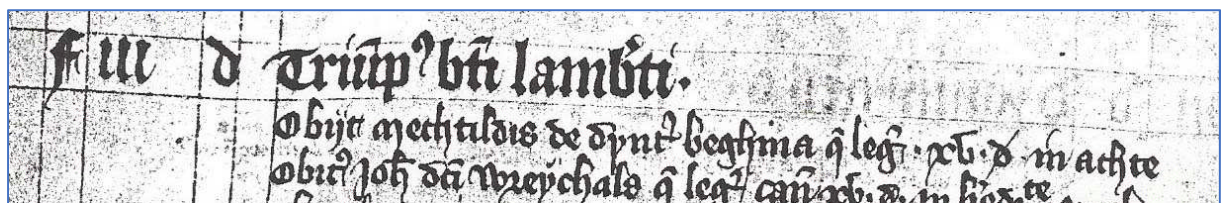
Afb. 41: Zegels (links) Godefridus gez. Scadeken, (rechts) Hendrick van Scadewich, 9 januari 1311, afbeelding schild met lelie.

Uit dit huwelijk:

1 Dirck van Dinther, geboren tussen 1270 en 1275, volgt onder III-a.

2 waarschijnlijk **Mechtildis van Dinther**, begin te 's-Hertogenbosch, geboren na 1271, overleden op 13 oktober 1343.

In het jaargetijdenboek van het kapittel te Oirschot staat op 13 oktober de inschrijving:
Obyit Mechtildis de Dynther beghina q leg. xv d. in Achte (= Acht tegenwoordig gemeente Eindhoven).
In het obituarium van de St. Jan te 's-Hertogenbosch staat haar overlijden eveneens aangegeven.²⁰
In 1343 staat er een doorgehaalde post in de rekening van de Illustere Lieve Vrouwenbroederschap te 's-Hertogenbosch met als omschrijving:
ontvangen 15 stuivers de morte Mette de Dinter.²¹
Van Dijk geeft in zijn boek over de Bossche Optimaten aan dat ook begijntjes lid werden van de Ill. Lieve Vrouwenbroederschap, hij signaleerde in de rekening van 1350-1351 een adellijke begijn.²²

III-a Dirck van Dinther, ridder, geboren tussen 1270 en 1275, overleden op 13 februari 1331, zoon van *Nicolaus van Dinther* (V-a) en *[Johanna Roversdr. van Scadewyc (Candewijc)]*

¹⁹ Archief Abdij van Tongerlo, charter 330a, OBNB I.2 nr. 833.

²⁰ Jaargetijdenboek kapittel te Oirschot fol. 38vo. . Mechelen Spierings, Het obituarium of dodenboek van de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch (1280-1435). Boschboom Bladeren 23, ('s-Hertogenbosch januari 1979) blz. 16.

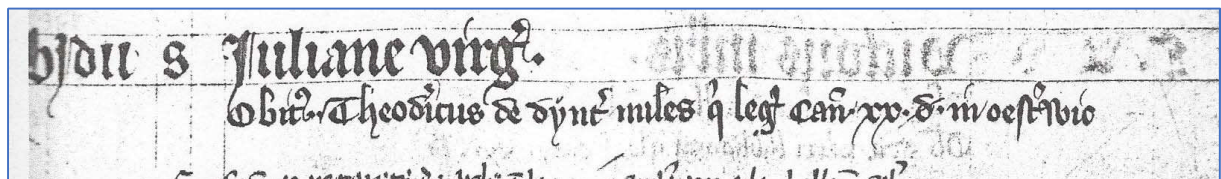
²¹ Oldewelt, 1925, blz. 31 .

²² Van Dijk, 1973, blz.36 met noot 12.

Afb. 42: Ridderfiguur, dakvorst.

In het jaargetijdenboek van het St. Pieterskapittel in Oirschot staat de inschrijving:
Juliana Virg: Obit Theodericus de Dynter, miles, qui legavit canonicis xv den. in Oesterwic. Op 13 februari (1331?) overleden Dirck van Dinther, ridder, die de kanunniken heeft gegeven 15 denieren in Oisterwijk.²³

Volgens het Taschenbuch der Zeitrechnung valt de Heiligendag Juliane Virg. gevolgd door Valentini mir. Faustini mir. en Juliana mir. op 13 februari o.a. in de jaren 1331, 1336 en 1342. Dirck van Dinther komt nog voor in 1330 terwijl op 27 mei 1332 zijn dochter Johanna genoemd wordt als één der drie erfgenamen van Dirck van Dinther, ridder.(zie hierna) Als overlijdensjaar is derhalve 1331 het meest waarschijnlijk.

In het necrologium van Arnold van Vessem betreffende de abdij van Berne staat op 7 februari: Commemoratio.... Domini Theoderici de Dinteren, militis, qui dedit nobis 40 solidos; ter nagedachtenis van heer Dirck van Dinther, ridder, die ons 40 solidos heeft gegeven.

Of het de hier behandelde Dirck betreft of de Dirck van Dinther alias van Gestel die in 1361 is overleden is niet duidelijk.²⁴

In het obituarium van de St. Jan te 's-Hertogenbosch staat op blad 367 op ca. 20 december ingeschreven Dirck van Dinther, ridder, en zijn zoon Colijn.²⁵

De datum in december kan betrekking hebben op de overlijdensdatum van Colijn.

In het livre des feudataires staat:Theodiricus de Dienten (Dientere), circiter XX libras annuatim terre(onleesbaar) apud Westilborch et Oesterwijk

Dirck van Dinther beleend met een rente van 20 pond uit land...te Westilborch en Oesterwijk.²⁶

(23)april 1301: (feria secunda Post Dominicam quasi modo)

Belening door Godfried van Brabant Heer van Aerschot en Vierzon van Dirck heer van Dinther met de helft van de Gemeint van het dorp Dinther, het bos te Dinther en zijn Hof gelegen in Meerwijk, na opdracht uit eigen door Dirck van Dinther.

²³ Jaargetijdenboek St. Pieterskapittel in Oirschot inv. nr. 138 fol. 6vo.

²⁴ Necrologium Bernense 1574, blz. 24.

²⁵ Spierings, 1979,

²⁶ Galesloot, 1865, blz.250.

Getuigen: Heer Floris Berthout heer van Berlaer, Arnold van Wesemale, ridder, Willem van Herlaer meier te Tienen en Walter van Laethem.

Universis praesentes literas visuris & audituris Nos *Godefridus de Brabantia Dominus Aerschot & de Virzon*, notem facimus, quod, cum Dominus *Theodericus Dominus de Dinther* quadam bona sua *allodialia, videlicet medietatem waresscappiorum Villa de Dinther, silvam de Dinther, ad ipsum pertinetem, & Curiam suam sitam apud Meerwijk cum omnibus suis attientiis* in manus Nostras, Praesentibus *Dominis Florentio Berthout Domino de Berlaer, Arnoldo de Wesemale* milibus, *Wilhelmo de Herlair Villico Thenensi, & Walthere de Laethem*, nostris hominibus feodalibus ad hoc vocatis reportaverit & effestucaverit, prout allodiales ibi praesentes fieri judicabant; Nos ipsa bona prout superius sunt expresfa *eidem Theoderico Domine de Dinther a Nobis & Nostris sucessoribus perse & suos successores in perpetuum tenenda & habenda in feodum censessimus, eo jure quo feoda in Brabantia teneri solent, pre ut sentetia* hominum nostrorum praedictorum fieri secundum ordinem juris judicabant, in cujus rei testimonium & munimen praesentes literas eidem dedimus sigilli nostri munimine roboratas, Datum & actum anno Domini *M.c.c.c., me Primo feria secunda Post Dominicam quasi modo.*²⁷

In het Casselboek niet nader te dateren dan tussen 1312 en 1352 treffen we de volgende belening aan: Theodericus filius Cole de Dinter tenet a duce Lanconc et ...(onleesbaar), ligna stantia prope Dinter; item jacentia apud Rode Sancte Ode, que nuncupantur Stroetbolle, que fuerunt quondam Roveri de Scadewyc (de Candewijc? bij Galesloot), jure rodensi.

Vertaald (namen hedendaags aangepast):

Dirck zoon Cole (= Nicolaus) van Dinther houdt van de hertog de Laverdonc en...(onleesbaar), het recht van de houtschat nabij Dinther, alsmede het goed gelegen te St. Oedenrode genaamd de Stroetbolle, aangekomen van wijlen Rover van Scadewyc (bij Galesloot van Candewijc?), naar het recht van St. Oedenrode.²⁸

In het Casselboek op een niet nader te dateren tijdstip dan 1312-1351 staat de volgende belening:

Theodericus de Dintere, xxxvi jugera terre jacentia apud Littoyen cum mansione sua existente in eisdem, ac etiam quinque bonaria paludis sita in nemore de Erde, in uno feodo, jure brabantino. Et dux licentiauit dicto Theoderico ut ipse possit vendere ligna existentia in dictis quinque bonariis, et ea de causa recepit idem Theodericus xxxvi jugera a domino in feodum, que prius erant suum proprium allodium.

Vrij vertaald:

Dirck van Dinther draagt in leen op uit eigen, 36 morgen land te Lithoyen met daarop een woning en ontvangt dit wederom in leen, in ruil voor de leenopdracht ontvangt Dirck daarvoor de houtschat in het bos van Eerde (een buurtschap liggend ten zuiden van Dinther aan de Schijndelse kant), waar hij reeds 5 bunder moer bezit.²⁹

Uit het voorgaande en uit het feit wat we weten over Ter Borch (in latere tijd) is Dirck van Dinther leenman van de hertog van Brabant, van de leenhof Ravenstein/Herpen en mogelijk van Cuyk en van Godfried van Aerschot. Een leenband met zoveel Heren kan leiden tot problemen bij het optreden van geschillen, wie moet er gediend worden of wordt er helemaal geen keuze gemaakt?

Zo een keuze moest gemaakt worden in het conflict van Frankrijk met Vlaanderen.

In de vijandige houding tussen Frankrijk en Vlaanderen gesteund door Engeland in de jaren 1297 en 1302 was er van de kant van Gwijde van Vlaanderen behoefte zijn troepen te versterken. Zo is bekend dat omstreeks augustus 1297 hij in afwachting van de komst van de koning van Engeland versterkingen had aangeworven van Brabantse, Maaslandse en Rijnlandse heren. Tot deze "oostheren" behoorden o.a. Walram van Valkenburg met honderd man en Jan van Kuyc en zijn zoon Hendrik met vijftig man.

²⁷ Stadsarchief 's-Hertogenbosch, coll. Ackersdijk, inv. nr. 9191: Bewijsstuk nr. 6 overgelegd onder de letter E, in het proces van Willem Lodewijk Grahame, heer van Avesteyn en 't Ridderhoff ten Bogaard, Raad der stad 's-Hertogenbosch, tegen de Regenten van Dinther en Mr. Jacob van der Hoeven Heer van Heeswijk en Dinter

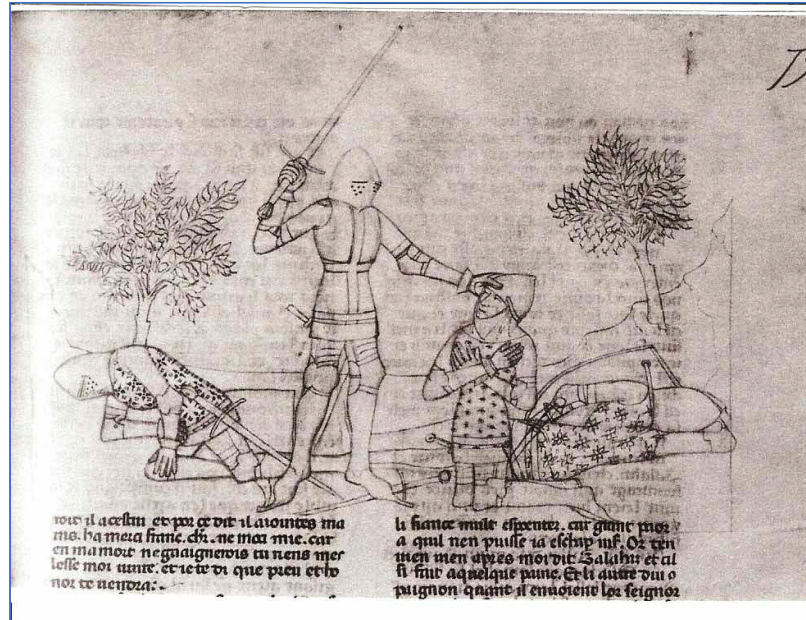
²⁸ Casselboek I fol. 32vo, op de film van het Casselboek staat er m.i. de naam Scadewyc; litt: Galesloot, 1865, blz. 255.

N.B.: Hij wordt in het leengoed de Stroetbol opgevolgd door Leonis zoon van Boudewijn, zie Casselboek fol. 22vo, Galesloot, 1865, blz. 197. In het Spechtboek fol. 192 staat het leen de Stroetbol ingeschreven op naam van Willem zoon van Lucas van Erp gezegd van Bobnagel.

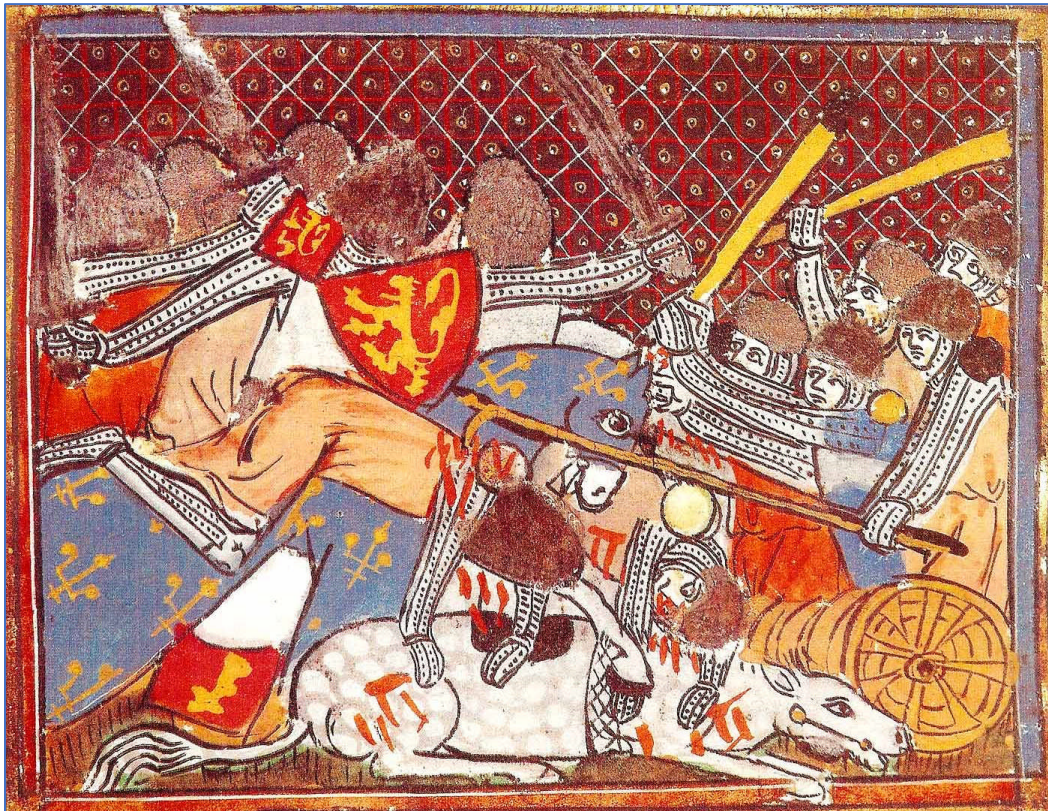
²⁹ Casselboek II-fol.3. Galesloot, 1865, blz. 259. De 5 bunder moer zijn we als leen reeds tegen gekomen bij zijn vader Nicolaus.

Op 11 juli 1302 vindt de (zo later genoemde) Guldensporenslag plaats waar de Franse ridders werden verslagen. Op 10 juli 1302 zijn in het Vlaamse kamp de voorhoeden van de Maaslanders en "oostheren" verschenen. Onder hen bevindt zich ook de heer van Kuyc met waarschijnlijk een vijftigtal manschappen, die met andere afdelingen het leger na de slag hebben versterkt.³⁰

Of bij de manschappen van de heer van Kuyc zich Dirck van Dinther, die ridder genoemd wordt, aanwezig was is niet bekend maar ook niet uit te sluiten. Zowel bij de voorouders als de nazaten van de Van Dinthers zijn deze aantoonbaar deelnemers aan diverse strijdtoneelen.³¹

Ridderslag op het slagveld, detail uit Roman de Lancelot du Lac, 13^e eeuw.

Afb. 40: Guldensporenslag 1302.

³⁰ Coldewey, 1981, blz. 98-100.

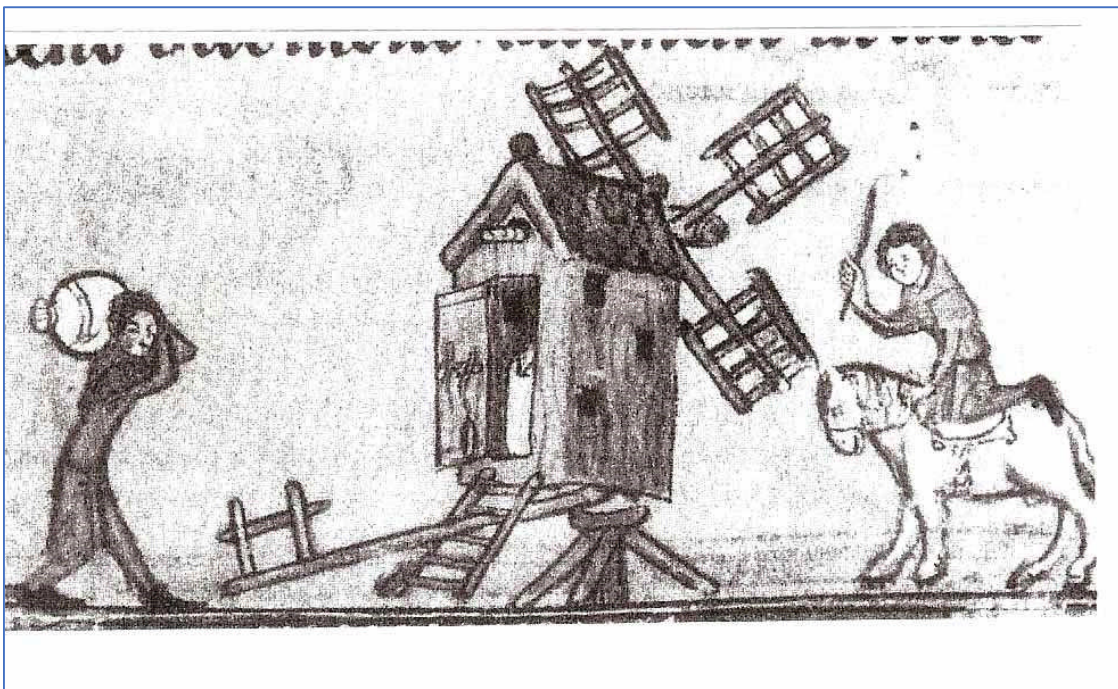
³¹ Zie: Van Dinther, 2006, blz. 71, 80 en 88.

Het probleem dat zich voordoet is moet hij als leenman van de Heren van Cuyk en Herpen die dienen of Godfried van Aarschot die met zijn zoon Jan meevocht met Frankrijk. Deze laatste vocht met de koning van Frankrijk mee om die eventueel bij een overwinning te kunnen overtuigen in ruil voor zijn hulp zijn neef de hertog van Brabant Jan II de zoon van zijn broer Jan I van de troon te stoten en die zelf te beklimmen? Helaas kwam Godfried en zijn zoon in de slag om. Godfried had nog wel met succes meegevochten met zijn broer Jan I in de slag bij Woeringen. De keuze voor Dirck van Dinther zal moeilijk geweest zijn en is wellicht dan ook niet gemaakt, we weten het niet.

Dirck van Dinther was ook betrokken bij vele zakelijke transacties waar hij als borg optrad.

Op 2 april 1325 beloven de heren Jan van Diest (bisschop van Utrecht) en Willem van Bucstel (zijn neef) enige burgers van 's-Hertogenbosch w.o. Dirck van Dinther (Theodericus de Dinter), schadeloos te houden wegens hun borgstelling bij de lombarden aldaar.³²

Toen bisschop Jan van Diest van Utrecht (1323-1340) voor het betalen van zijn servitium aan de pauselijke curie en het voldoen van andere zeer hoge financiële verplichtingen een beroep moest doen op geldschietters, waren ook Lombarden uit 's-Hertogenbosch die hem, tegen een woekerrente van 30%, geld leenden.³³

Windmolen ca. 1330.

Op 11 april 1325 blijft Dirck van Dinther met Albertus van Kessel en Hendrik gezegd Bommelken, borg voor Hubert van Baarsdonk jegens het kathedraal kapittel te Luik, die zijn inkomsten onder Lith, Kessel en Maren had verpacht aan de genoemde van Baarsdonk. Schoot deze aan zijn verplichtingen tekort, dan moesten de drie borgen en Hubert van Baarsdonk met vier paarden gedurende veertien dagen op eigen kosten te 's-Hertogenbosch verblijven en ook de kosten betalen van de vertegenwoordiger van het kapittel met paard en knecht.³⁴

Op 23 april 1324 verkoopt Hubert van Baarsdonk een cijns van 20 pond uit 1/3 van goed dat hij geërfd heeft van Willem van Kessel, ridder, en uit de helft van goed in Esch van hemzelf. Willem van Kessel

³² S.Muller Fz. De registers en Rekeningen van het Bisdom Utrecht tot 13011889, deel I. Uit het schuldregister van de klerk Hubert van Budel, nr.18, zie ook de nrs. 16 en 17).

³³ R.R. Post, De Middeleeuwen. Geschiedenis van Nederland I, Amsterdam, 1935 blz. 375 ; L.P.L. Pirenne en W.J. Formsma, Koopmansgeest te 's-Hertogenbosch in de vijftiende en zestiende eeuw. Bijdrage tot de sociale en economische geschiedenis van het Zuiden van Nederland X,1962, blz. 12.. J.W. Berkelbach van der Sprenkel, Regesten van Oorkonden betreffende de bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340,1937, regesten 638 en 640.

³⁴ RA Luik, archive de la Cathédrale St. Lambert, charter nr. 579 ; litt : Schoonbrood, 1863 blz. 278/279.

wordt in 1303 en 1306 vermeld met een windmolen tussen Kessel en Maren en met de windmolen van Lith en Lithoyen, Willem van Kessel, ridder, treedt in 1309 op als rechter in Kessel, Maren en Lith als zodanig aangesteld door het St.-Lambertuskapittel van Luik. In ca. 1312 staat de belening aan Willem van Kessel, zoon van w. Willem van Kessel, ridder, met twee morgen land in den Werden van Alem, met de molen in de twee plaatsen Kessel en Maren, en een derde deel in een windmolen voor omtrent 10 pond jaarlijks.³⁵

Jan V heer van Heusden sloot bij de lombarden van 's-Hertogenbosch in de jaren 1325 tot 1330 leningen af en in de veertig stuks oorkonden die opgemaakt zijn komt Dirck van Dynther 8 maal voor nl:

4 juli 1325:

Johan heer van Heusden, Gerard van der Aa, Dirck van Dynther en Johan van der Beke c.s. zullen Martinus, lombard in Den Bosch, 12 pond betalen (nr. 10)

9 augustus 1326:

o.a. Dirck van Dynther wordt door Johan, heer van Heusden en Johan heer van Megen, schadeloos gehouden voor 350 pond, verschuldigd aan Martinus, lombard.

(nr. 18, hetzelfde in de nrs. 19 en 20)

25 december 1326:

o.a. Dirck van Dynther wordt door Johan, heer van Heusden en Jan heer van Megen schadeloos gehouden van 200 pond verschuldigd aan de lombard te Den Bosch.

Aan deze oorkonde hangt het zegel van Jan V, heer van Heusden, knape. (nr.26)

1. Jan V, heer van Heusden, knape.
2. + S(IGILLUM) IOHAN[N]I S DOMINI DE HOESDEN
3. In een rond veld een wapen gedekt door een helm met dekkleden. Wapen: Een zesspakig rad.
4. Rond, 30 mm.
5. Afhangend.
6. Geen tegenzegel.
7. 25-12-1326.
8. NA 's-Gravenhage, R.A. Zuid-Holland, handschriften. inv. nr. 375.26.

(foto: H.J.J. Vermeulen)

Afb. 44: Zegel Jan V, heer van Heusden, knape, 25 december 1326.

23 september 1328:

Gerard van der Aa, Dirck van Dynther, Johan van der Beke c.s. zullen Richard, lombard, 4 pond 17s. 3d. tours betalen. (nr. 34)

10 april 1329:

Willem van Langhelaer, Dirck van Dynther en Johan van der Beke zullen Richard lombard in Den Bosch 44s. 6d. tours betalen. (nr. 36)

24 juni 1330:

Gerard van der Aa, Dirck van Dynther en Rutgher, zoon van wijlenrode, zullen Manfred, lombard van den Bosch, 50s. tours betalen. (nr. 40) ³⁶

³⁵ SAB RA inv. nr. 1800 fol. 72, zgn. vonnisboek; volgens mevr. Spierings betreft het hier een opwinning van die cijns vermoedelijk in Baarsdonk het goed Barendonk dat volgens Schutjes III pag. 216 een heerlijk huis, later boerderij is in de plaats Beers aan de Maas tussen Grave en Cuyk.

Van Baarsdonk is dus familie van "van Kessel" en ook Dirck van Dinther zal mogelijk familie van beiden zijn (zie aantekening Spierings).

OBNB I,2 nrs:648,659,705 en 795. Galesloot, 1865,blz. 267, zie ook Casselboek fol. 34 waar bij de oorspronkelijke notitie in een andere hand tekst is toegevoegd zodat deze inschrijving in het Casselboek dan klopt met de vermelding bij Galesloot.

Henricus dictum Boemelken wordt op 10 februari 1306 genoemd in een oorkonde (zie OBNB I,2 nr. 702) wanneer schepenen , gezworenen en poorters van 's-Hertogenbosch zich verbinden 5500 pond te betalen als boete voor wat zij jegens hertog Jan II misdaan hebben.

³⁶ NA Den Haag, Handschriften 375 zgn. Weense charters. Deze charters zijn in 1892 uit het Staatsarchief Wenen

Op 6 oktober 1325 liet hertog Jan III, Jan V heer van Heusden beloven dat hij binnen 8 dagen het kasteel van Heusden aan de hertog zou overleveren. Jan V is kort na 2 februari 1330 overleden.³⁷

Hij is getrouwd rond 1300 (1) met **[Catharina van Benthem]**, overleden rond 1308, dochter van *Walraven van Benthem* en *Agnes Dircksd. van Heeswijk*.

De reconstructie van dit huwelijk is gebaseerd op de naamgeving bij de kinderen van Johanna van Dinther en Lodewijk van Berlaer. De tweede zoon Walraven is vernoemd naar moeders grootvader Walraven van Benthem, de dochter Catharina zal vernoemd zijn naar moeders moeder dus Catharina van Benthem genaamd dochter van Walraven van Benthem, de dochter Agnes is vernoemd naar moeders grootmoeder Agnes Dircksd. van Heeswijk de vrouw van Walraven van Benthem.³⁸

Afb. 49: Zegel Walraven van Benthem, 17 september 1284.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Johanna van Dinther**, geboren rond 1300, volgt onder IV-a.
- 2 waarschijnlijk **Elisabeth van Dinther**.

Zij was mogelijk gehuwd met **Gerard van der Aa van Boxtel**, zoon van *Gerard van der Aa*.

Voor hun nakomelingen wordt verwezen naar de afzonderlijke genealogie van der Aa.³⁹

gekomen en voordien uit het hertogelijk archief te Brussel. Het zijn er veertig stuks, die alle in slechte en/of onleesbare staat verkeren. Binnen de bundel zitten de charters op volgnummer.

(vriendelijke mededeling dd. 9 dec. 1987 van de heer J.C. Kort)

Vermeulen, november 2003, blz. 298.

³⁷ P. Avonds en H.M. Brokken, Heusden tussen Brabant en Holland (1317-1357) analyse van een grensconflict. *Varia Historica Brabantia* deel IV. Uitgave historische sectie van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant. Den Bosch, 1975, blz. 1 t/m 95.

³⁸ Litt: over de geslachten van Benthem en van Heeswijk zie de publicatie van Dinther, 1986, blz. 235-244. Wat hadden de heren van Heeswijk vóór 1400 met het kasteel te maken *Castellogica* verkenningen, mededelingen van de Nederlandse kastelenstichting, deel I, 1986.

³⁹ www.nicovandinther.nl

Dirck van Dinther is daarna voor de 2^e maal getrouwd rond 1308 met **Agnes van Wolfswinkel**.

Zij kan mogelijk verwant zijn met Everard van Wolfswinkel en Kathelijn.⁴⁰

Te dateren op een eerste inschrijving van ca. 1312 wordt de belening van Agnes van Wolfswinkel te Sint Oedenrode (Rode) als volgt vermeld:

Agnes de Wolfvinkle, II hovas terre et I molendinum apud Wolfvinkle et quamdam deciman apud Roesmale. Johannes, dictus Lucas, promisit fidelitatem.

Vertaald: Agnes van Wolfswinkel beleend met 2 hoeven land en 1 molen te Wolfswinkel (= gelegen te Sint Oedenrode) en de tiende te Rosmalen. Leenhulde door Jan gezegd Lucas.⁴¹

Jan gez. Lucas zou kunnen zijn Jan Lucasz. van Erpe. Lucas zoon Jan Lucasz. van Erpe wordt beleend met de Coeveringse molen naar Brabantsrecht als opvolger van Jacob (mz. Jan?) zoon w Arnold Heym. In het Casselboek staat Lucas zn. Jan Luce van Erpe vermeld als leenopvolger van Jan Arnoldsz. Heym. Arnold Heym verkreeg op 3 december 1299 het recht een molen te bouwen tussen St. Oedenrode en Schijndel, waar hem dat het best gelegen komt, en daarbij de vrije wind.⁴²

De Coeveringse molen staat in het Spechtboek als onderdeel van het goed Wolfswinkel vermeldt als "die Coeveringe te Wolfswinkel metten moelen aldaer", zie verder bij haar zoon Nicolaus.

Het goed Wolfswinkel wordt in het Strick Grefier als volgt omschreven:

" Een goet gheheyten Wolffwinckele mit landen, beempden, weyden, houtwasse, in twee hoeven, te wetene de groote hoeve ende de cleyne, mit allen den toebehoerten; mitter visscherien inder rivieren vander Dommelen, mit twee coren moelen ende eender olymoelen opde selve rivire ghestaen, mit eenen berghe daer voirtyden huysen op plaghen te staen opte voirsz. rivire gheleghen, groot synde omtrent 15 buendere, al aen ende ineen gheleghen,.....".⁴³

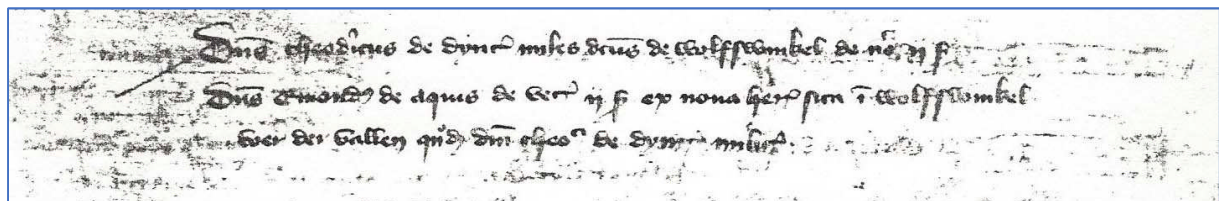
In het oudste cijnsboek van de Heer van Helmond vermoedelijk van 1320 tot 1381 staat nog slechts een fragment betreffende Liempde en Son, het daarop volgende cijnsboek loopt van 1381 tot 1406 hier wordt vermeld onder Rode:

Dominus Theodericus de Dynter, miles, de Wolfswinkel gevolgd door:

Dominus Emondus de Aquis, quondam Thedorici de Dynter, militis.

Heer Dirck van Dinther, ridder, het goed Wolfswinkel

Heer Emond de Aquis (Wolfswinkel) van wijlen Dirck van Dinther, ridder.

in het volgende cijnsboek vernieuwd in 1406 en lopend tot 1421 staat op fol. 3 onder Rode:

Dominus Theodericus de Dynther miles dominatus de Wolfswinkel de novo 2 s.

gevolgd door:

Dominus Emondus de Aquis de vetus (oude) 2 s. ex nova hereditatus sito in Wolfswinkel voer der Vallen quondam domini Theodericus de Dynther miles.

Heer Dirck van Dinther, ridder, het goed de Wolfswinkel 2 nieuwe penningen.

Heer Emond de Aquis 2 oude penningen van het nieuwe goed gelegen in Wolfswinkel (gen.) voer der

⁴⁰ Spierings 1979, blz. 60.

⁴¹ Casselboek I fol. 2. litt. Galesloot, 1865, blz. 6, gezien de datering en de leenhulde door Jan gezegd Lucas zullen haar ouders vóór 1312 overleden kunnen zijn. De datering van de oorspronkelijke belening zal liggen vóór ca. 1308, haar vermoedelijke huwelijksdatum, en dus afkomstig zijn van een oudere lijst die bij de aanleg van het Casselboek in 1312 is gebruikt.

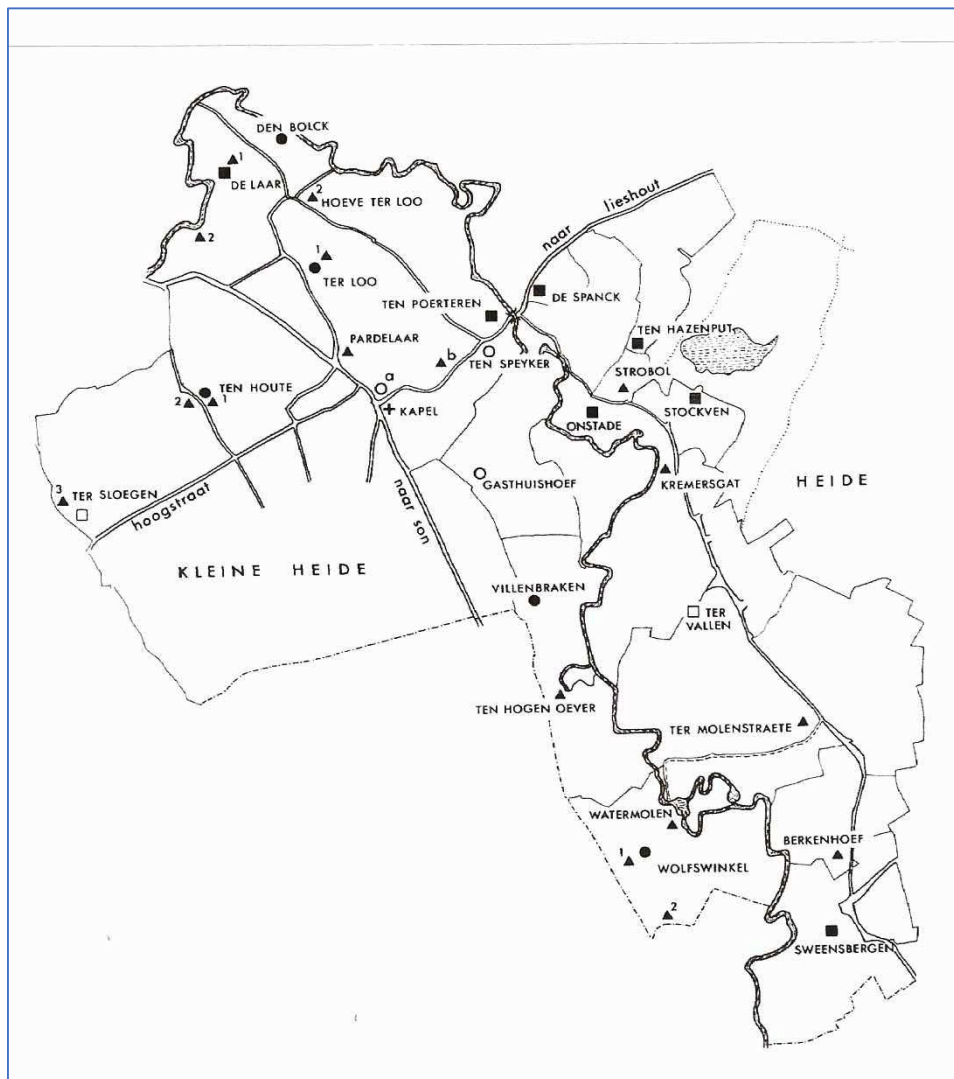
⁴² Galesloot, 1865, blz. 195 en 198, Casselboek I fol. 22, OBNB I.2 registnr. 584.

⁴³ BHIC, archief Raad van Brabant inv. 1111, begonnen in het begin van de 16e eeuw, zie ook Stootboek fol. 57vo en 58. W. Heesters en C.G.M. Rademaker, Geschiedenis van Sint Oedenrode. Bijdragen tot de Geschiedenis van het Zuiden van Nederland, XXIV. Stichting Historisch Contact. (Tilburg 1972), blz 107. Vermeld wordt een berg op de rivier staande waar huysen op stonden, mogelijk is hier sprake van een motte.

Vallen, (van) wijlen Dirck van Dinther, ridder.⁴⁴

De watermolen van Wolfswinkel met het molenaarshuis.

Sint Oedenrode, Wolfswinkel met watermolen; Ter Vallen.

⁴⁴ J.M.J.Heeren en J.P.W.A.Smit, Inventaris van het Huisarchief van Helmond, benevens een regestenlijst van de oorkonden. Uitgave door het gemeentebestuur van Helmond. (Helmond 1926) 1926, inv. nr. 125, 126, en 127, algemeen cijnsboek voor Peelland. Het blijkt dus dat de oude cijnsen steeds in het volgende boek worden herhaald. Zie ook Taxandria 1930 blz. 301-302.

Emond de Aquis is identiek met de zoon van Jan Elias. "Pannicida" gehuwd met Beel dochter van Dirck van Ghemert en Sophia van Dinther, hij was kanunnik van Aken, zie ook bij Nicolaus van Dinther, bron: Otten, 1974, blz. 13-19.

3 Nicolaus (Cole) van Dinther, volgt onder IV-b.

IV-b Nicolaus(Cole) van Dinther, overleden rond 1351, zoon van *Dirck van Dinther* (VI-a) en *Agnes van Wolfswinkel*.

De volgende vermeldingen zijn van hem bekend:

ca. 1340-1350:

Cole Dyedericssoene van Dinter, d'oude goed in Wolfswinkel met allen sienen toebehoren in lande en beemden, eene molen, ende de tiende te Roesmael, alsoe verre alst leen es door hem , verstarf van Agnesen van Wolfswinkel zijnre moeder, te roedschen rechte.

verder onderaan blad in later handschrift:

Dit leen hierna volgende also dat ontfanen hadde Vrouwe Kateline heeft ontfanen Jan van Berlaer, heer van Helmond, 1364 in meye.

van eerdere datum:

Vrouwe Kateline dochter heer Lodewijcks van Berlaer, wijf heer Arnoud Rovers. die Lavedonc gelegen tot Dinther met 26 morgen lants liggende tot Littoyen ende verstaerf Colen heren Diderickssoen van Dinther.⁴⁵

1340-1350:

Willem van der Aa alselken goed alste Gerard van der Aa sijn vader hilt van den hertoghe te leene, bijgeschreven: Stroetbolle tot Rode.⁴⁶

(Gerard van der Aa was mogelijk gehuwd met Elizabeth van Dinther, halfzuster van Nicolaus Dircksz. van Dinther)

1340-1350:

Cole van Dinter die Lavedonc te Dinther gelegen, met 25 morghen lants te Lit bynne dijcs.

met latere hand:

Vrouwe Katelijn van Berlaer.⁴⁷

ca. 1379:

Jan van Ghemert Jan Eliassoene (Pannicida) hout die halve thiende tot Roesmale ende deze thijnde plach te horen ten goede te Wolfswinkel ende plach te sine Agnesen van Wolfswinkel en na haers Coels van Dinter haere zoens.

Ende Agnese staet daerop in d'oude boke (=Casselboek) ende opt dalinge goet van Wolfswinkel, dat nu gedeelt is in 4 portien onder Jan Eliasz.kinderen.

daarna: Jan van Ghemert sijn zoene

daarna: Geerlic van Ghemert Janssoen.⁴⁸

In het Spechtboek op fol. 193vo staat bij de belening van Jan van Ghemert het leen uitgebreid beschreven als volgt:

dat heel goet ende leen van Wolfswinkel alsdat gelegen is.

Die Coeveringe te Wolfswinkel metten moelen aldaer, die weert gelegen binnen de Domelle aldaer, item hoff gelegen over den Domelle aldaer metten grave daer omme gaende gelegen in den siden te Zonne warts, ende die alinge visscherie behorende totten goude voirsz. streckende van Weensbeke toter groeten bruggen toe van Wolfswinkel, item t goet van Wolfswinkel daer Willem van Langel op nu in sit met allen toebehoirten, also alst Wille van Langel onder sine linge gehouden heeft, item dat ackerlant dat horende is totten goude vanden Molenstraten aldaer oec gelegen bynnen den ackeren dat houdende is 5 mudsaets lants.

Dese goude plagen te sijn Agnesen van Wolfswinkel ende na haer Colen van Dinter haers zoens ende sijn aldus genoemt ende gespecificeert ende verclairt van stuc te stuc in de delingen gedaen tusschen Jan Eliasz. kinderen ende in d'oude boke staen se op Agnesen van Wolfswinkel.

Hij had een buitenechtelijke relatie met N.N.

⁴⁵ ARAB, Leenhof van Brabant inv. nr. 2, leenboek Stootboek aangelegd tussen 1340-1350, fol. 52, BHIC schaduwarchief inv. nr. 2.

⁴⁶ Stootboek fol. 52.

⁴⁷ Stootboek fol. 53vo.

⁴⁸ ARAB, Leenhof van Brabant inv. nr. 4 , leenboek Spechtboek aangelegd ca. 1379, fol. 182, BHIC schaduwarchief inv. nr. 4a en 4b.

Uit deze relatie:

V-a Rover Colesz. Van Dinther, overleden voor 3 april 1408.

1340-1351:

Cijnskring Son:

Rover filius Colen de Dynther, de heriditatem quondam Johannes Braecman XII de. de novo.

Rover Colenzoon van Dinther, van het erfgoed van w. Jan Braecman 12 nieuwe penningen.

betaald 1340-1351, hij betaalt vanaf 1347 (fol. 10 bijschrift)

op fol. 9 Joannes Braecman 12 penningen, doorgestreept, laatste betaling 1346.

item XII den. novo de Bata filia Houtmans.

dezelfde (Rover Colenzoon van Dinther) 12 nieuwe penningen van Bata, dochter van Houtmans.

betaald 1340 t/m 1351 (fol. 10 bijschrift)

op fol 8: Bata, dochter Houtmans 12 penningen is doorgestreept bijschrift.⁴⁹

1359 en 1360:

Rover Colenz. van Dinther wordt bij het hoefslaan van de gemene gronden en de gemeente te Helmond door Walraven van Berlaer als zijn vertegenwoordiger benoemd, zie bij Walraven.⁵⁰

1393-1396:

Vermeld wordt een pacht uit land in Helmond die beloofd was door Roelof geheten Rover nat. zn. v w. Coel van Dinther.⁵¹

ca. 30 mrt. 1408:

Herman van Eyndhouts gehuwd met Luytgart dr. w. Rover nat. zn. van w. Claes (=Coel) van Dynther.

Betreft een pacht in Breugel.⁵²

Zijn dochter bij een onbekende vrouw:

1 Luytgart van Dinther,

Zij was gehuwd met **Herman van Eyndhouts**, schepen Helmond 1370,1377,1380,1383,1393, en schout van Helmond 1391, geboren te Helmond in het jaar 1343, overleden voor 15 mei 1419, zoon van *Hendrick Kelremans*.

3 april 1408: (secunda post Judica)

Herman van Eyndhouts man van Luytgart dr. w. Rover (gen Roef) nat. zoon w. Claes (Coel) van Dynther, draagt een pacht van w. Rover Roef in Breughel op aan Wouter Tymmerman van Aerle. Men geve de brief aan Henrick Clerc van Zonne.⁵³

Uit dit huwelijk:

1 Rover van Eyndhouts.

2 Hendrick van Eyndhouts.

3 Willem van Eyndhouts.

Willem van Eyndhouts was schepen van Helmond tussen 1414 en 1452, heilige geest meester van Helmond in 1426. Zijn zegel hangt aan een schepenaakte van Helmond van 21 maart 1427. Het zegel vertoont in het schildhoofd aan de rechterkant een vierblad (van Dinther) aan de linkerkant een vogel en onder in het schild een vogel.⁵⁴

4 Katharina van Eyndhouts.

V-b Coel Colesz. van Dinther, overleden voor 1418, natuurlijke zoon van *Nicolaus(Cole) van*

⁴⁹ ARAB, rekenkamer nr. 45038 fol. 10 etc., cijnsboek v/d hertog van Brabant, cijnskring Son.

⁵⁰ Huisarchief Helmond registnr. 27 van 20 mei 1359 en registnr. 28 van 26 december 1360 en Krom Sassen zoals vermeld bij Walraven.

⁵¹ SAB RA R 1180 fol. 13.

⁵² SAB RA inv. nr. R 1185 fol. 322vo.

⁵³ SAB. RA R 1185 fol. 322vo. Zie voor literatuur: Gou, 1974, blz. 63-82 en 1975 blz.285. Taxandria 1904, blz. 66-72, A van Sasse van Ysselt, 1904, blz.66-72; Heeren, 1931, blz. 284-286.

⁵⁴ Sasse van Ysselt, 1904, blz. 68-69.

Dinther (VII-b) en *N.N.*

1340-1351:

Cijnskring: Helmond:

Nicholaus filius Cole de Dinter 1/2 pulli de prati Johannis filius Huberti.

Nicolaus Colenz. van Dinther 1/2 hoen van de beemd van Jan Huberts.

betaald 1340 t/m 1351, bijschrift op fol. 85vo.

betaald 1341-1351.

op fol. 85, Johannes filius Hubertus 1/2 pulli

Johannes zoon van Hubertus, 1/2 hoen, doorgestreept.

laatste betaling in 1340, bijschrift Nicholaus.⁵⁵

ca.29 juli 1406:

Heer Goossen van der Aa, ridder, c.s. namens allen "de natione et consanguinitate van der Aa" verklaart verzoend te zijn met Gerard Barnierssoen c.s. wegens de manslag gepleegd op de persoon van Dirck van Zonne, zoon van w. Dirck Moelneer. Van die verzoening zijn uitgesloten de bloedverwanten, die genoemd worden "Coelkens kijnder" met hun nageslacht en "enkerlinge".

(men denke hierbij aan het Duitse "Enkel" en "Onkel").

op hetzelfde blad volgt:

Walram nat. zn. van Heer Jan van Berlaer, heer van Helmond, Dirck Smyt van Hezewijck , Dirck van Zonne z.v.w. Henrick Hoze, Rover van Bunne Coelkenssoen, Goyart Meeussoen van Helmont en Dirck Roesmont, voor hen en hun mede bloedverwanten van " de natione (stam) et affinitate (verzwagerd = aangehuwd) de Dinter, verklaren verzoend te zijn met genoemde Gerard Barniers inzake manslag.⁵⁶

Genoemde personen zullen allen in enig verband staan met een Heer Dirck van Dinter, ridder, wiens dochter Johanna reeds in het eerste kwart van de 14e eeuw gehuwd was met Heer Lodewijk van Berlaer, de grootvader van Heer Jan van Berlaer en Heer van Helmond in het genoemde jaar.

Omdat gesproken wordt van bloedverwanten van Dirck van Zonne zoon w. Dirck Moelneer zou deze Dirck mogelijk een halfbroer zijn van Elisabeth gehuwd met Gerard vander Aa en van Johanna gehuwd met Lodewijk van Berlaer en van Nicolaus (Cole) van Dinther.

Dirck Moelneer is dan mogelijk een natuurlijke zoon van Dirck van Dinther.

In de schoutsrekening van 's-Hertogenbosch komen de "Coelkens kinderen" herhaaldelijk voor onderstaand een opsomming:

febr. 1386-juli 1386:

item bi vrinde Rade die Jan den scoutheit vander Masen verbodighen (berichten) pleghen teduen soe heeft Jan bi aen brenghen haers ghededincht (onderhandeling) met enen man in den lande van Cleve gheseten daer COELKENS KINDER te herberghen pleghen dat hise brenghen sal in schoutheitlant vander Masen oft dat hij metten enen kyven (beraadslagen) sal ende slaven doet ende dweylcke hij hir af dese dedinghe (onderhandeling) ghaf hem die scoutheit xii gulden tot teerghelde maken xviii lb.

item die vorster van Os Muelken (?) van COELKENS KINDER suster die hij xxii weken ghehauden heeft dat hij hoere teten ghegheven heeft voer hoere cost xii gulden maken xviii lb.

item so heeft hise ghehauden een half jaer van toespysen dat sij hoers selfs broet at reket hij vi gulden maken ix lb.

item Jan Steimpel die vorster van Oesterwijck heeft COELKENS KINDER moeder ghehauden ende cost ghegheven een jaar ende xv weken van hoer coste xl francken maken lxxii lb.⁵⁷

juli 1386-december 1386:

item des anderen dachs in september Wellini (?) aen miinre vrouwen gheseyndt want COELKENS KINDER ghevanghen waren om miinre vrouwen daer af Wammaer van Cuyck te sturen daer ghelevert....ii gulden maken iiilb.

item die scoutheit totten Grave van Wemmaer van Cuyck ghereden met Heren Dideric den Rover ende met miinre vrouwen mannen van leen om COELKENS KINDER te eyschen tot miinre vrouwen behoef over te richten doe sij opten hof te Sanbeke waren verteerde met den goeden luden xii lb.⁵⁸

1 april 1392-12 augustus 1392.

⁵⁵ ARAB, rekenkamer nr. 45038 fol. 85vo, cijnsboek v/d hertog van Brabant, cijnskring Helmond.

⁵⁶ SAB RA inv. nr. R 1184 fol. 380. M.H.M. Spiering, Het schepenprotocol van 's-Hertogenbosch (1367-1400). Stichting Zuidelijk Historisch Contact (Tilburg 1984), blz. 259.

⁵⁷ ARAB, schoutsrekening inv. nr. 2782; website Henk Beyers nr. 005.1.3.10, 005.1.3.11.

⁵⁸ ARAB, schoutsrekening inv. nr. 3015b; website Henk Beyers nr. 006.1.3.9.

item gegeven drie heymeliken vrienden van verbodigen (berichten) om COELKENS KINDER te crigen xii gulden.⁵⁹

6 januari 1406(6)-9 oktober 1406:

ontfaen van Herman Mathijs soen van Scyndel om dat KOELKENS KINDER die viant syn des lants van Brabant perde die sy in Brabant genomen hadden heymelic in Hermans schuer voirs. gebracht hadden doen hi inden lande van Herpen woende ende dair Herman voirs. niet af en wiste dair af gebetert om ii cronen.

eerst van Belen Donscouts van Vechel om dat hoir Heynken Liben soen doe over gericht wairt bedragen (lees: bedrogen) hadde ende dair hi op starf dat sy geweest hadde mit Heynken voirs. tot Keeldoncs kinderen voirs. die viand zijn des lands van Brabant ende bad KOELKENS KINDER voirs. dat sij die van Erpe bornen (branden) wouden ende daer nam sij eenen brief van KOELKENS KINDER ende hingken tot Erpe aen die kerc doer daer af gebetert om dat sij een weduwe was ende hoir goed geerft was om 11c gelres gulden maken xc vrancrijcs cronen.

noch gegeven enen heymeliken knecht die mi verbodinge plegt te doen van KOELKENS KINDER die viand zijn des lands van Brabant j croen.

noch gegeven iii mannen uten lande van Gelre die mi heymeliken verbodighe plegen te doen om KOELKENS KINDEREN ende anders des lands vianden van Brabant te crigen-te teerghelde iii cronen.⁶⁰

De conclusie kan getrokken worden dat Coelkens Kinderen de kant van Van Cuyk en Gelre hadden gekozen in de schermutselingen met Brabant. Dat zij bij de verzoening van juli 1406 derhalve uitgesloten werden zal hier niet vreemd aan zijn.⁶¹

Brabantse troepen trekken in 1388 Ravenstein binnen langs de brug over de Maas.⁶²

In latere tijd zijn er nog echo's waar te nemen.

In de overdracht aan Dirk de Lu op 4 januari 1435 van al zijn rechten die Jan van Cuyk had op de nalatenschap van zijn vader wordt onder 11) genoemd: huyse ende erffenisse tot Helmond gelegen, die van Koelkens kinderen te wesen plegen.⁶³

Op 15 en 21 maart 1491 is er sprake van overdracht van een huis in Helmond gelegen bij de

⁵⁹ ARAB, inv. nr. 2793; website Henk Beyers nr. 017.1.5.4 .

⁶⁰ ARAB, schoutsrekening inv. nr. 12991; website Henk Beyers nr.075.2.4.11, 075.2.4.12, 075.2.5.7.

⁶¹ Zie uitgebreid over deze schermutselingen: Coldeweyj, 1981, blz. 190-204.

⁶² Kroniek van Froissart, Ms Ludwig XIII 7, fol. 318

⁶³ Krom-Sassen, 1881.

"Coelkenspoort".⁶⁴

Hij was gehuwd met **Aleyt**, overleden voor 1419.

Uit dit huwelijk:

1 Mechtelt van Dinther.

Zij wordt vermeld in 1419 en 1429 met deling van goederen in Lithoyen.
Zie bij Dirck zn. w Dirck Colensz. van Dinther

2 Luytgart van Dinther, overleden voor 1419.

3 Dirck Colesz. van Dinther. overleden voor 1429.

ca. 10 sept. 1422:

Dirck nat. zn. van wijlen Claes geheten Colenzoen van Dynther, heeft beloofd ten bate van Lucas van Erpe, zoon van w. Geerling van Erpe, 400 gouden Engelse nobels op afroep.⁶⁵

Zijn zoon bij een onbekende vrouw:

1 Dirck van Dinther.

10 mei 1419:

Vermeld wordt Dirck zn. w Coel van Dinther en Mechtelt dr. w. Coel van Dinther gehuwd met Aleyt en haar overleden zuster Luytgart en haar overleden moeder Aleyt.⁶⁶

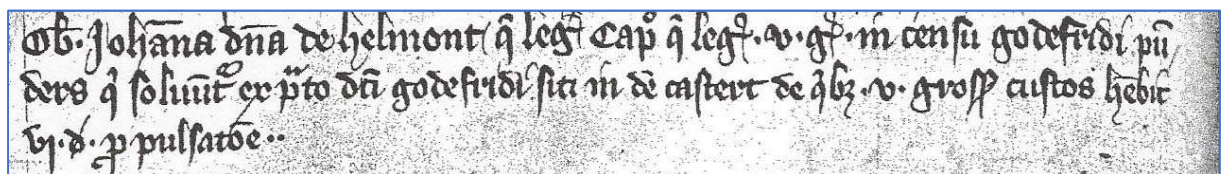
25 december 1429:

Deling goederen in Lithoyen waarbij Mechtelt dr. w. Claes van Dinther goed verkrijgt van Dirck zn. w. Dirck zn. w. Colensz. van Dinther en Aleyt overleden vrouw van w. Coel van Dinther.⁶⁷

Na de behandeling van de mannelijke lijn volgt nu:

IV-a Johanna van Dinther, geboren rond 1300, overleden voor 30 november 1357.

In het jaargetijdenboek van het kapittel van Oirschot wordt op 12 juli (Cleti) ingeschreven Ob. Johanna Vrouwe van Belmont mogelijk is zij identiek met Johanna van Dinther.⁶⁸

ca. 1340:

Schepenen van Heusden oorkonden op 29 juli 1406 o.a. dat Janne van Dynter, vrouwe van Belmont en haar kinderen de helft van een hofstede gemeen hebben met Hacke Ammensoen, gelegen te Heesbeen naast de kerk.

Hack der Ammensone wordt genoemd in een oorkonde van 31 augustus 1341.⁶⁹

Schepenen van Heusden oorkonden op 10 juni 1363, dat Jan van Berlaer en Didderic van Heesbeen

⁶⁴ Het geslacht Eyndhouts, jaarboek CBG 1974, blz. 78, RA Helmond 227.

⁶⁵ SAB RA inv. nr. R 1193 fol. 140vo-141.

⁶⁶ SAB RA R 1191, fol. 139vo en 213.

⁶⁷ SAB RA R 1200 fol. 23.

⁶⁸ Jaargetijdenboek kapittel van Oirschot fol. 26vo. Croenen, 2003, vermeld op blz. 386-387 haar overlijden op 13 juli, dit is echter onjuist, de heiligendag is Cleti, op fol. 26 doorlopend op fol 26vo en niet Margaretha, (13 juli) volgend na de inschrijving. Hij noemt haar tevens ten onrechte een dochter van Walraven van Benthem en Agnes van Heeswijk, dit zijn haar grootouders.

⁶⁹ H van Bavel, „Archief van de Heusdense Citerciënzerkloosters Mariënkroon en Mariëndonk, 1245-1631, B.H.I.C. (voorheen RANB), inventarisreeks nr. 10, deel 2, 1972, regist nr. 312 en 62.

tesamen hebben beloof aan Robbrecht (zoon van Hack der Ammensoen) zorg te dragen voor alle wegen in de ban van Heesbeen op de Doverim aan de Oude Maas tegenover het erf van heer Walraven's (van Berlaer) kinderen zolang Jan van Berlaer voogd over die kinderen zal zijn.⁷⁰

Zij is getrouwd tussen 1320 en 1325 met **Lodewijk van Berlaer**, heer van Helmond en Keerbergen, overleden voor 1346, begraven te Roosendaal, zoon van *Jan I van Berlaer* (heer van Helmond) en *Elisabeth van den Berghe*.

7 februari 1330:

Jan, hertog van Lothericke, van Brabant en Lembourcs, verkoopt aan Lodewicke van Berlaer , heer van Helmont, zijnen neef, het goed Keerberghe met alles wat daartoe behoort.

27 mei 1332:

Ludovicus de Berlaer, heer van Helmont en Johanna de Dijnter zijn vrouw, als erfgename voor 1/3 van Theodericus de Dijnter, schenken aan de door hem met 18 pond Vlaamsch gestichte kapel op het huis ten Bogarde te Dijnter zes pond vl. uit hunne cijnsen en pachten tot dat huis behorende , jaarlijks op St. Lambert aan den kapelaan uit te keren.

10 september 1334:

Lodewijk van Berlaer, heer van Helmond, "confereert ende doteert een rente van VI pond tsjaers op de capelle in 't huis geseijt den Bogarde te Dinther uit een derde deel van de rente en cijnsen hem toecomende uit het huis ten Bogarde", door zijn huwelijk met Johanna van Dint(h)er, dochter van Dirck van Dint(h)er. ⁷¹

Zie ook het vermelde op 27 mei 1332 bij Dirck van Dinther.

11 juli 1336:

Walraven van Benthem, Heer van Heeswijk, belooft zijn medeschuldenaren, heer Otto, heer van Cuyck, heer Ludevicus van Berlaer, ridder, heer Henricus van Boxtel en Wouter Spierinck van Boegen (= Wouter Spierinc van Dinther), vrij te houden van een gelofte gedaan aan heer Johannes van Heesbeen, ridder.⁷²

21 september 1361:

De officiaal van Luik bekrachtigt de uitspraak van de rechtsgeleerde Hendrik van Olmen, zeggende dat de erfelijke rente van zes ponden, welke Lodewijk van Berlaer en zijn vrouw Johanna van Dinther, als een der drie erfgenamen van Dirck van Dinther, hadden aangewezen (27 mei 1332) voor door dezen herstichtte kapel in het huis Ten Bogaarde , betaald moet worden in die munt en door dien eigenaar, zooals de stichtings-brief aangeeft.

Johannes de Berlaer, als voogd der kinderen van Helmont (= de kinderen van Walraven van Berlaer, overl. 3 maart 1361) verbindt zich voor den officiaal van Luik de cijns van zes pond jaarlijks te betalen.⁷³

Heer Lodewijk van Berlaer, heer van Helmond, ridder, en Vrouwe Johanna zijn vrouw worden vermeld in het Obituarium van de St. Jan te 's-Hertogenbosch op blz. 206. ⁷⁴

Op 12 juli 1425 in zijn testament sticht de kleinzoon Jan IV van Berlaer in de kerk van Helmond een jaargetijde voor de nagedachtenis van Lodewijk van Berlaer en zijn vrouw Johanna van Dinther.⁷⁵

Uit dit huwelijk:

1 Jan III van Berlaer, Heer van Helmond 1346-1357, overleden voor 21 augustus 1357.

2 Walraven van Berlaer, Heer van Helmond en Keerbergen (1357), overleden op 3 maart 1361.

30 november 1357:

⁷⁰ Als boven, regist nr. 62.

⁷¹ Huisarchief Helmond etc. regist nr.11, 13 en 14, Reg. K. blz. 46.

⁷² Krom en Sassen, 1881 , nr. XVII blz. 27. Huisarchief Helmond regist nr. 16.

⁷³ BHIC, archief Leen-en laathof Ten Bogaerde onder Dinther inv. nr. 110; Huisarchief Helmond inv. nr. 604, regist nr. 30; voor de volledige tekst van deze oorkonde, Juten, 1933, blz. 306-308.

⁷⁴ M.H.M. Spierings, Spieinc(x) in Brabant. De Nederlandsche Leeuw januari 1979, blz. 10 .

⁷⁵ Krom en Sassen, 1881.blz. 123 ev.

Lettre van obligatie bij de welcke dat heer Walram van Berlaer, heer van Helmont ende van Keerbergen, ridder, heeft beloofd te betalen her Arnout Roevers, ridder, voor die goeden hem, heer Arnhout ende joffrau Catherijne, zijnder huijsvrauwe, zuster des voorn. Walrams, naer die doot van den ouders der voorn. juffrau Catherijne van versterfvenissen haer anghecommen, een jaerlicsche erfvelicke rente van twee hondert ponden paiements. Ghepasseert doriginale brief voor schepenen tot Shertogenbosch in daten op Ste Andriesdach anno miiiclvij. Ongeteekent dezen voorn. lettre als wesende naer een extraict. inv. B p.121, merk 1/-; Oork. S. no XXI.⁷⁶

20 mei 1359:

Walraven van Berlaer, heer van Helmond, betuigt in rechte verschillende omstandigheden betreffende het hoefslaan der gemeene gronden, van zijn zijde wordt hiertoe aangewezen Rover Colensone van Dinter.⁷⁷

26 december 1360:

Walraven van Berlaer, heer van Helmond, geeft verlof tot het hoefslaan der gemeente Helmond, van zijn zijde wordt aangewezen Rover van Dinter.⁷⁸

Hij was gehuwd met **Elisabeth Utenhove**, Vrouwe van Batenburg na 1406, overleden voor 29 september 1406, dochter van *Jan Utenhove*.

(Zij was later gehuwd met *Dirck van Bronkhorst*, heer van Batenburg, overleden in het jaar 1406.)

3 Marie van Berlaer, overleden tussen 1390 en 1400.

Zij was gehuwd met **Hendrik Estor**, schepen van Brussel.

4 Catharina van Berlaer.

Voor haar opvolging in de lenen van haar oom Cole Dircksz. van Dinther zie aldaar.

Zij was gehuwd met **Arnt Dircksz. Roover**, ridder, schepen 's-Hertogenbosch, overleden voor 1384.

Hij was schepen van 's-Hertogenbosch in de jaren: 1349,1353,1355,1371 en 1378.⁷⁹

Hij is mogelijk de zoon van: Dirck Rover hoogschout van 's-Hertogenbosch(1 augustus 1325- 9 mei 1327).⁸⁰

5 Agnes van Berlaer.

6 Dirck van Berlaer, (Heer van Hameyden)?

De onderstaande vermelding is niet zeker, bedoeld zou kunnen zijn Dirck van Herlaer.

11 november 1343:

Lettre van indemniteit ofte schadeloosbrief bij de welcke dat Willem, heer van Boxtel, ende zijne zonen beloven heer Lodewijk van Berlaer, heer van Helmont indemne costeloos ende schadeloos te houdene van alzulcke beloften ende verbanden als hy voor huerlieden ghedaen heeft an heer Dieric van Berlaer, heer van Hameyden, ende zijne zonen midsgaders huerlieders personen ende goediynghen, present en de toecommende.⁸¹

Bij de verkoop in 1330 van Keerbergen aan Lodewijk van Berlaer was inbegrepen een gedeelte van de goederen die Maria van Souburg weduwe en 2e echtgenote van Jan I van Berthout, grootvader van Lodewijk, in 1306 had toegezegd gekregen van haar man waarbij o.a. het kasteel van Hameiden.⁸²

IV-c Dirck van Dinther ook genaamd Moelne(er) (van Zonne=Son), overleden voor 1396,

⁷⁶ Krom en Sassen, 1881, regest nr. 26.

⁷⁷ Krom en Sassen, 1881, regest nr. 27.

⁷⁸ Krom en Sassen, 1881, regest nr. 28.

⁷⁹ B.C.M. Jacobs, Justitie en Politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganen van een Brabantse stad. Brabants Rechtshistorische Reeks 1, Van Gorcum (Assen/Maastricht)1986, blz. 258,259 en 260.

⁸⁰ Jacobs, 1986, blz. 238.

⁸¹ Krom en Sassen. 1881, Regest nr. 19. Hij komt bij Croenen, 2003, niet voor. De naam Dirck zou dan afkomstig zijn van de vader van Johanna nl. Dirck van Dinther.

⁸² Croenen, 2003, blz. 141, noot 290.

natuurlijke zoon van *Dirck van Dinther* (VI-a).

Hij wordt als w. Dirck Moelneer genoemd in de verzoeningsakte van juli 1406 samen met w. zijn zoon Dirck die daar genoemd wordt Dirck van Zonne. (zie bij Cole Colesz. van Dinther)

20 maart 1421:

De kinderen van wijlen Dirck van Dynther, nat. zoon van wijlen Heer Dirck van Dynther, ridder, verkopen hun rechten in een huis aan de Vismarkt te 's-Hertogenbosch aan Henrick zoon van w. Henrick Gijsbertsz.

Deze kinderen zijn: Jan van Dynther, die buitenlands is, Margriet gehuwd met Goossen zoon van Michiel Willemsz. en Arkenraet, gehuwd met Thomas Gerijs.

N.B.: dit huis was 9 januari 1395 verkregen door hun nu overleden broer Dirck.⁸³

Hij was gehuwd met **N.N.**

Uit dit huwelijk:

1 Dirck van Dinther ook genaamd van Zonne, overleden voor 1406.

9 januari 1395:

Een huis te 's-Hertogenbosch in straat aan de Vismarkt naar de minderbroeders (uit opwinning) nu aan Dirck zn. w. Dirck van Dynther nat zoon van w. Heer Dirck van Dynther, ridder.
tercia post festum epiphanie.⁸⁴

1396: Dirck van Dynther zoon (natuurlijk doorgestreept) van wijlen Dirck nat. zoon van wijlen Heer Dirck van Dynther, ridder, een erfpacht van 28 lopense rog maat van Wedart die Dirck beurt met Lichtmis met levering in Wedart (=Valkenswaard) uit erven van wijlen Jan.
(niet verder afgewerkte en doorgestreepte acte) (=1396?)⁸⁵

5 januari 1397:

Dirck van Dynther zoon wijlen Dirck nat. zoon van wijlen Heer Dirck van Dynther, ridder, heeft verkocht aan Willem van den Arennest zn. w. Lambert een erfpacht bossche maat in Breugel, belendend Jan Hannensoen een zijde en Willem van Broegel andere zijde, naar hij zeide, met beloften etc. behoudens een hoen en 1/8 hoen daaruit te betalen, en wel en deugdelijk te maken.
testes Ywijn en Scilder, datum in vigilia epiphanye 1397.⁸⁶

2 Jan van Dinther.

3 Margriet van Dinther.

Zij was gehuwd met **Goossen Michiel Willemsz.**

4 Arkenraet van Dinther.

Zij was gehuwd met **Thomas Gerijs.**

⁸³ SAB RA 1192 fol. 264vo.

⁸⁴ SAB RA 1175 fol. 143.

⁸⁵ SAB RA 1180 fol. 656.

⁸⁶ SAB RA 1180 fol. 658.